

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

Сілантьєв Олег Ігорович

УДК 330:330:34:330:5

**БАГАТСТВО СУСПІЛЬСТВА ЯК ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ
СУЧАСНИХ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ**

Спеціальність: 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук

Полтава – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародної економіки Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Шкурूपій Ольга Всеволодівна,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
завідувач кафедри міжнародної економіки.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Зайцев Юрій Кузьмич,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
професор кафедри економічної теорії;

кандидат економічних наук, доцент
Глуценко Ольга Вікторівна,
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та
страхування.

Захист дисертації відбудеться «15» березня 2019 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 44.877.02 у Вищому навчальному закладі Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» за адресою: 36014, м. Полтава, вул. Ковалю, 3.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» за адресою: 36014, м. Полтава, вул. Ковалю, 3.

Автореферат розісланий «12» лютого 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. О. Пінчук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Системні зміни, що відбуваються нині в українському суспільстві, визначають потребу у наукових розробках, спрямованих на дослідження багатства, процес утворення якого відбувається в умовах становлення постіндустріальних відносин. Поглибленого наукового аналізу вимагає з'ясування його сутності, змісту і форм. Важливим є дослідження багатства в аспекті метапарадигми суспільного розвитку, що дозволяє констатувати зміну форм, в яких об'єктивується багатство суспільства, виявити особливості його складових, діалектично пояснити умови формування та утворення і обґрунтувати його соціально-економічну (посткапіталістичну та постіндустріальну) сутність.

Для України названу проблематику актуалізують, насамперед, вимоги забезпечення національного розвитку, який відбувається нині в умовах складної економічної та політичної ситуації. Наукові дослідження за цією проблематикою є також важливими з огляду на перспективи подальшого соціально-економічного розвитку країни. Україна повинна стати активним учасником процесів, які відбуваються в світі та пов'язані з започаткуванням і поступовим становленням постіндустріальних відносин. У контексті дослідження багатства, поглибленого наукового аналізу вимагають системні трансформаційні процеси, які корінним чином змінюють економіку та соціум.

Надзвичайно важливим є двоєдине дослідження багатства як передумови та результату соціально-економічного розвитку. В умовах започаткування постіндустріальних відносин особливої значущості в системі наукових пошуків набуває аспект людини, яка розглядається як творець і носій інтелектуального капіталу, одночасно є уособленням і основним джерелом створення багатства, а її здатність до примноження багатства є невичерпною порівняно з іншими джерелами.

Багатство як визначальний феномен суспільного життя традиційно знаходиться у центрі наукових досліджень політичної економії. У різні часи його вивчали мислителі (Сократ, Платон), економісти (А. Сміт, Д. Рікардо, Ф. Кене, А. Тюрго, А. Монкретьєн, К. Маркс та інші), соціологи (П. Бурдьє, Дж Коулман, Р. Патнем, Ф. Фукуяма та інші). Дослідженню наукових проблем створення та використання багатства, забезпечення соціально-економічного розвитку та формування його потенціалу присвячені праці багатьох вітчизняних (І. Бобух, Н. Верхоглядової, В. Вишневого, А. Гальчинського, В. Геєця, О. Глущенко, А. Гриценка, Ю. Зайцева, Н. Коленди, Ю. Лисенка, С. Ніколенка, М. Рогози, В. Тарасевича, О. Шкурупій, С. Шумської та інших) та зарубіжних науковців (Р. Ауті, А. Алчіана, Г. Беккера, П. Дасгупта, Т. Еггертссона, Р. Коуза, Г. Лоурі, Д. Макклоскі, Е. Остром, Д. Паул, Е. Райнерта, Е. де Сото, Л. Ханіфана та інших).

Однак умови становлення постіндустріальних відносин зумовлюють необхідність розширення системи наукових знань в аспекті пізнання багатства суспільства, як потенціалу його розвитку, що обумовило вибір теми дослідження її мету і завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри економічної

теорії та прикладної економіки ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» «Формування інституціонального середовища, соціально економічних систем» (номер державної реєстрації 0112U007768), у межах якої автором проаналізовано еволюцію наукової думки у предметному полі дослідження багатства, з'ясовані особливості формування потенціалу сучасних макроекономічних систем за складовими багатства; відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри міжнародної економіки ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» «Сучасні процеси глобалізації: рушійні сили, мегатренди, суперечності» (номер державної реєстрації 0113U006220), у межах якої автором досліджено тенденції нагромадження та використання багатства в Україні та світі.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є розробка концептуальних підходів до формування комплексної системи знань про багатство суспільства, яке є основою розвитку сучасних соціально-економічних систем. Відповідно до мети дослідження в роботі було поставлено і вирішено такі завдання:

- узагальнено підходи до розробки понятійно-категоріального апарату аналізу багатства суспільства у взаємозв'язку «багатство – потенціал – розвиток»;
- проаналізовано еволюцію наукової думки відповідно до предметного поля дослідження багатства;
- класифіковано сучасні теоретико-методологічні підходи до трактування потенціалу економічного розвитку сучасних макроекономічних систем;
- досліджено матеріально-речову форму багатства як основу потенціалу розвитку економіки та суспільства;
- ідентифіковано вартісну форму багатства через виявлення впливу її факторних складових на потенціал економічного розвитку суспільства;
- визначено, що соціальна форма багатства є домінантою в потенціалі розвитку сучасної економіки та суспільства;
- досліджено інститути як суспільне благо та чинник синтезу складових багатства;
- обґрунтовано особливості формування багатства суспільства з урахуванням умов становлення постіндустріальних відносин;
- ідентифіковано світові тенденції нагромадження багатства в умовах становлення постіндустріальних відносин;
- доведено можливість формування потенціалу нагромадження та використання багатства в Україні.

Об'єктом дослідження є процеси формування потенціалу соціально-економічного розвитку на основі створеного в суспільстві багатства.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та концептуальні засади дослідження багатства суспільства як потенціалу розвитку сучасних макроекономічних систем.

Методи дослідження. Дослідження за темою дисертаційної роботи базується на використанні комплексності та системності, діалектичного принципу загального зв'язку й взаємодії. У процесі вирішення поставлених завдань використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: метод систематизації та діалектичний метод (при проведенні понятійно-категоріального

аналізу у змістовно-термінологічному зв'язку «багатство – потенціал – розвиток» – п. 1.1); порівняльно-історичний метод (для з'ясування еволюції економічної думки у предметному полі дослідження суспільного багатства – п. 1.2), метод формалізації (для унаочнення процесного підходу до визначення потенційної здатності економічних систем відтворювати багатство – п. 1.3); методи аналізу та синтезу (для дослідження формування потенціалу сучасних соціально-економічних систем за складовими суспільного багатства – п. 2.1); індукції та дедукції (для дослідження вартісної форми багатства та її окремих факторних складових – п. 2.2); метод системного аналізу (для дослідження сутності та структури соціальної форми багатства – п. 2.3); методи економіко-математичного моделювання (для проведення кореляційно-регресійного аналізу з метою виявлення стохастичного зв'язку між корумпованістю державного управління та формуванням багатства сучасних макроекономічних систем – п. 2.4), методи абстрагування, ідеалізації, синтезу та моделювання (для виявлення особливостей формування багатства суспільства в умовах становлення постіндустріальних відносин – п. 3.1); метод порівняння (для дослідження світових тенденцій нагромадження багатства та потенціалу соціально-економічного розвитку сучасних макросистем – п. 3.2); методи моделювання економічних процесів, імовірно-статистичні та історико-логічний (для дослідження потенціалу нагромадження та використання багатства України – п. 3.3).

Інформаційною базою дослідження є публікації вітчизняних та зарубіжних науковців, розміщені у базах даних (Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, JSTOR, SCG, Harvard University Press, Stanford University Library, Stevens Institute of Technology Library, CiteSeerX, ResearchGate, Universiteit Utrecht Library, The University of Utah Library, The University of Chicago Press Journals, Northwestern Kellogg University Library, Springer, Georgeritzer WordPress, Mises Org), аналітичні та статистичні дані, міжнародних організацій (International Monetary Fund, World Bank, The United Nations Conference on Trade and Development, Transparency International, United Nations), національних та закордонних органів виконавчої влади (Державної служби статистики України, European Commission), інформаційні матеріали публічних транснаціональних компаній у сфері фінансів та банківських послуг (Credit Suisse Group), звіти міжнародних аудиторських та консалтингових агентств (Knight Frank, Boston Consulting Group, Allianz), аналітичні огляди спеціалізованих періодичних видань (The Economist, ZDNet) та інші ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів. Нові наукові положення, які було одержано особисто автором і виносяться на захист, полягають у наступному: *вперше:*

– розроблено концепцію дослідження багатства суспільства, логіку якої відрізняє наявність теоретико-методологічного та емпірико-аналітичного рівнів наукового аналізу, а ключовим положенням є трактування багатства як портфеля активів, який формується за одночасного існування багатства суспільства у формі запасу (що сутнісно корелює з розумінням потенціалу розвитку суспільства) та у формі потоку (що сутнісно корелює з розумінням, власне, процесу розвитку суспільства); це дозволило відповідним чином (як запас і як

потік) проаналізувати нагромадження та використання всіх видів багатства, якими володіє суспільство в різноманітні їх форм (матеріально-речової, вартісної, соціальної);

удосконалено:

– підхід до визначення матеріально-речової (корисної) форми суспільного багатства з позицій розуміння блага, товару, споживчої вартості, корисності, який здійснюється в контексті аналізу виробництва, накопичення та споживання; це дозволило виявити суперечності, які супроводжують цикл відтворення багатства в умовах започаткування постіндустріальних відносин і показати, що створення псевдобагатства є причиною суспільного конфлікту, зумовленого невідповідністю між дійсною цінністю створеного блага і його споживчими властивостями, з одного боку, та суб'єктивно-уявною оцінкою корисності й ринковою вартістю товару – з іншого;

– теоретичні засади трактування вартісної форми суспільного багатства, які відрізняються від інших пояснень особливостей його формування за допомогою криптовалют, що дозволило поглибити наукові дослідження сутності посткапіталістичної епохи, процесів, що відбуваються у віртуальній системі економічних відносин, і врахувати специфіку функціонування криптовалют поряд з фіатними грошима;

– підхід до визначення соціальної форми багатства через виокремлення та ідентифікацію його соціально-інституціональної, людської, культурно-етичної, інфраструктурної та структурно-організаційної складових, що проявляється при функціонуванні капіталу у різних формах; це дозволило сформулювати розширений підхід до розуміння соціальної форми багатства, обґрунтувавши таке: соціальний капітал є індивідуальним благом, але завдяки членству людини у групі він набуває ознак суспільного блага і на цій основі (як багатство відносин) формується соціальне багатство; утворення людського та соціального капіталу відбувається у взаємозв'язку завдяки їх міжкомпонентній залежності в структурі названих видів капіталу, що веде до створення багатства у її соціальній формі; існує зв'язок між соціальним та оборотним інформаційним капіталом, який проявляється у тому, що через поширення соціальних мереж відбувається агрегація інформації і соціальний капітал інтенсивно накопичується у віртуальному просторі, стає все менш олюдненим і все більш технологічним, що дозволяє зокрема трансформувати його у інтелектуальний капітал глобальних корпорацій;

набули подальшого розвитку:

– теоретико-методологічний підхід до розуміння багатства як невід'ємної складової системної динаміки сучасного суспільства, що термінологічно, категоріально, змістовно та емпірично проявляється у взаємозалежності «багатство – потенціал – розвиток» і дозволяє, використовуючи закони діалектики, визначити специфіку формування багатства в умовах поступового переходу суспільства до постіндустріальних відносин, а саме: рушійні сили та джерела нагромадження багатства (закон єдності та боротьби протилежностей); можливості суспільного розвитку на основі механізму формування багатства (закон взаємного переходу кількості в якість); спрямованість розвитку

суспільства як результат розв'язання суперечностей у сфері відносин, пов'язаних зі створенням і використанням багатства (закон подвійного заперечення);

– систематизація підходів до трактування економічного потенціалу, яку відрізняє від інших поєднання ієрархічної класифікації, здійсненої за критерієм «еволюція наукової думки» стосовно досліджуваного феномену, з типологією – визначенням якісних відмінностей економічного потенціалу за видами; це дозволило конкретизувати багатство в категоріях видових потенціалів суспільного розвитку (ресурсного, інституціонального, науково-технічного, організаційного та потенціалу зв'язків);

– науковий напрям дослідження стадіальності постіндустріальної економіки, особливістю якого є аналіз створення суспільного багатства на сучасній стадії, що передбачає застосування просьюмер кібер-фізичної системи, активними учасниками якої є одночасно як підприємці-новатори (суб'єкти попередньої індустріальної господарської практики), так і просьюмери (суб'єкти майбутньої постіндустріальної господарської практики); це дозволило визначити сучасний етап розвитку суспільства як гібридний (змішаний) тип економічних відносин.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані в результаті дослідження висновки і укладені автором практичні рекомендації мають важливе значення, оскільки їх основні положення щодо сприяння процесам зростання суспільного багатства та розвитку сучасних соціально-економічних систем, включені у державні програми та стратегії обласного рівня. Практичне значення одержаних результатів підтверджується довідками про впровадження результатів дослідження Полтавською обласною державною адміністрацією при корегуванні та розробці стратегічних і програмних документів Полтавської області (довідка № 02.2–46/1347 від 21.06.2018 р.) та Вищим навчальним закладом Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (довідка № 23–38/447 від 22.06.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Всі наукові результати, які викладені в дисертації та виносяться на захист, одержані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і теоретичні висновки дисертації обговорювались на п'яти міжнародних та національних науково-практичних конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні наукові інновації» (м. Київ, 24–25 лютого 2018 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання економіки, управління та права» (м. Полтава, 19 лютого 2018 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Наука та проекти» (м. Київ, 27–28 лютого 2018 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Глобальні проблеми економіки та фінансів» (м. Київ-Прага-Відень, 28 лютого 2018 р.), науковій конференції студентів та молодих вчених «Актуальні проблеми теорії та практики міжнародної економіки в умовах глобальної трансформації» (м. Полтава, 23 квітня 2015 р.)

Публікації. Основні положення дисертації автором опубліковано у 15 наукових працях загальним обсягом 8,5 друк. арк., із яких усі належать особисто автору, у тому числі 10 – у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, 5 – в інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 272 найменувань і 47 додатків. Загальний обсяг роботи складає 320 сторінок, у тому числі 219 сторінок основного тексту або 10,9 авторських аркушів. Текст дисертації ілюструють 20 рисунків і 4 таблиці, із яких 1 рисунок повністю займає площу сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, відображено методологію і методи дослідження, подано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів. Надано інформацію щодо апробації результатів дисертації, публікації, структури та обсягу проведеного дослідження.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи дослідження суспільного багатства» здійснено понятійно-категоріальний аналіз «багатство – потенціал – розвиток», досліджено сутність багатства та теоретико-методологічні підходи до трактування потенціалу розвитку сучасних макроекономічних систем.

За широкого трактування суспільне багатство є цінністю, що утворюється як надлишок понад природних людських потреб і є достатком матеріальних чи нематеріальних цінностей у людини чи суспільства. ООН (UN – United Nations) визначає багатство як грошовий вимір сукупності трьох складових активів: природних, людських та виробничих. Визначення багатства через складові, за якими воно утворено, є поширеним в сучасних наукових дослідженнях. Цей підхід є обґрунтованим і корисним для оцінки суспільного багатства, однак, ще більше важливим, ніж обсяг накопиченого багатства, є його ефективне використання. Критерієм ефективності використання суспільного багатства є дієвість потенціалу розвитку суспільства.

Взаємозалежність «багатство – потенціал – розвиток» чітко простежується термінологічно, сутнісно та емпірично (рис. 1). Застосування законів діалектики (науки про розвиток) дозволяє виявити особливості формування багатства суспільства в умовах становлення постіндустріальних відносин: рушійні сили та джерела нагромадження багатства (закон єдності та боротьби протилежностей); можливості суспільного розвитку на основі механізму формування багатства (закон взаємного переходу кількості в якість); спрямованість розвитку суспільства як результат розв'язання суперечностей у сфері відносин, пов'язаних зі створенням і використанням багатства (закон подвійного заперечення).

Багатство суспільства трактується одночасно як запас і потік, оскільки дійсно існує в таких формах. При цьому створення багатства у вигляді запасу є по суті формуванням потенціалу розвитку суспільства, а використання цього потенціалу (нагромадженого багатства) безпосередньо забезпечує розвиток соціально-економічної системи. В умовах перехідного періоду до постіндустріального суспільства все чіткіше проявляється практична значущість ідеї, згідно з якою цінність багатства полягає, насамперед, у його здатності забезпечувати процес постійного розширеного відтворення, створюючи потенціал розвитку суспільства, який послідовно забезпечує функціонування соціально-економічної системи на якісно нових, щораз вищих рівнях.

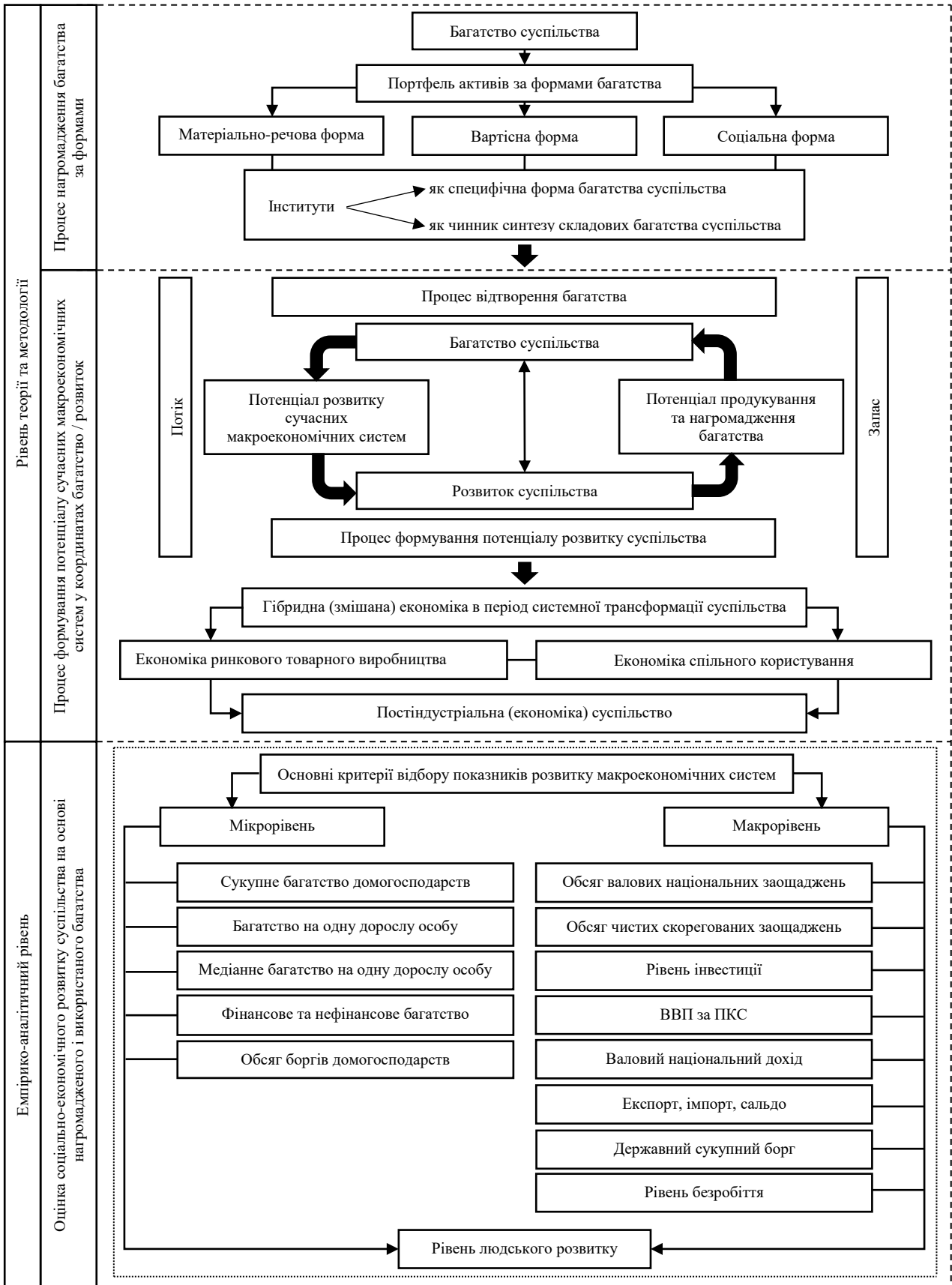

Рис. 1. Концепція дослідження багатства суспільства як потенціалу розвитку сучасних макроекономічних систем

Однією з найбільш суттєвих проблем сучасного дослідження потенціалу розвитку суспільства, який відбувається на основі накопиченого багатства, є те, що воно (багатство) досліджується зазвичай за вузької результативної (цільової) направленості. Проте, якщо постає проблема дослідження багатства як такого, що динамізує соціально-економічну систему, необхідним стає застосування синергетичного підходу щодо цього. Він дозволяє врахувати типи та особливості формування багатства в країнах з розбіжними ціннісними пріоритетами розвитку.

Важливою концептуальною засадою дослідження потенціалу макроекономічних систем є поєднання його ієрархічної класифікації з типологією. Класифікація здійснюється за критерієм еволюції наукової думки, а типологія – відображає якісні відмінності за видами економічного потенціалу.

У другому розділі «Формування потенціалу сучасних соціально-економічних систем за складовими (формами) суспільного багатства» проаналізовано процеси створення суспільного багатства за різними формами: матеріально-речовою, вартісною, соціальною; досліджені інститути як суспільне благо та чинник синтезу складових багатства.

Матеріально-речове багатство утворюють накопичені протягом всього попереднього розвитку суспільства матеріальні блага та природні ресурси, які задіяні або потенційно можуть бути використані з метою створення нового багатства – матеріального чи нематеріального. Матеріально-речове багатство становить основу розвитку будь-якої економіки (суспільства). У структурі матеріально-речового багатства виокремлюється багатство природне та штучно створене. Обидві форми пов'язані між собою через процес суспільного відтворення, результатом якого є трансформація природних ресурсів у матеріальні блага, які корисні для суспільства.

У контексті розгляду підходів до розвитку сучасної макроекономічної системи наукова логіка дослідження сутності матеріально-речової (кориснісної) форми багатства будується на таких тезах: виробництво, накопичення, споживання. Поглибленню дослідження за названим спрямуванням сприяє аналіз суспільного багатства в контексті його ідентифікації як блага, товару, споживчої вартості, корисності (рис. 2).

Рис. 2. Послідовність і засади дослідження матеріально-речової форми багатства

Така необхідність зумовлена сучасними викликами суспільству, змістом яких є зростання загрози продукування псевдобагатства (тих товарів або їх властивостей, які не несуть практичної користі споживачеві). У зв'язку з цим зростає імовірність загострення суспільного конфлікту, зумовленого невідповідністю між дійсною цінністю створеного блага і його споживчими властивостями, з одного боку, та суб'єктивно-уявною оцінкою корисності й ринковою вартістю товару – з іншого.

Вартісна форма багатства – це грошове вираження втіленої та уречевленої у благах суспільної праці, сукупних накопичених суспільством вартостей. Будь-яка реальна форма багатства (природна або штучно створена, матеріальна або нематеріальна) за ринкових відносин завжди набуває вартісного вираження. Процес продукування багатства залежить від багатьох чинників, зокрема, ціни, грошей, вартості блага, прибутку, однак, найважливішою проблемою залишається його розподіл. У зв'язку з цим вартісна форма залишається найбільш суперечливою із всіх наявних форм багатства. В умовах становлення постіндустріальних відносин зазначена суперечність істотно загострюється, що пов'язано з появою та використанням криптовалют. На відміну від традиційних паперових та електронних грошей, криптовалюти, такі як біткоїн, не є фіатними грошима, а їх мінова вартість визначається переважно попитом та пропозицією і не прив'язана до будь-якої іншої грошової одиниці або активу. Окремі види криптовалют розглядаються не тільки як різновид цифрової валюти, але також як ризикований інвестиційний інструмент, який відіграє важливу роль у спрощенні процесу залучення капіталу (інвестицій).

Соціальна форма багатства є особливою, вона походить від людини (як продуцента) та існує для людини (як вигодоодержувача). Складність кількісної оцінки соціального багатства сучасної макроекономічної системи полягає у відсутності єдиної методології, згідно з якою його можливо виміряти. Одним із способів вирішення цієї проблеми є залучення методології формування та оцінки капіталу, насамперед, інтелектуального, людського та соціального. Однак при цьому людина залишається джерелом продукування багатства, а накопичені нею у формі капіталу знання, уміння та зв'язки не ототожнюються з особистістю творчого індивіда.

Соціальна форма багатства – це опредметнені у матеріальних або нематеріальних благах вигоди та можливості, які є результатом виробничих і невиробничих відносин у суспільстві; це – ефекти нагромадження людського та культурного капіталу, отримані за опосередкування соціально-економічної та інституційної інфраструктури соціуму (рис. 3).

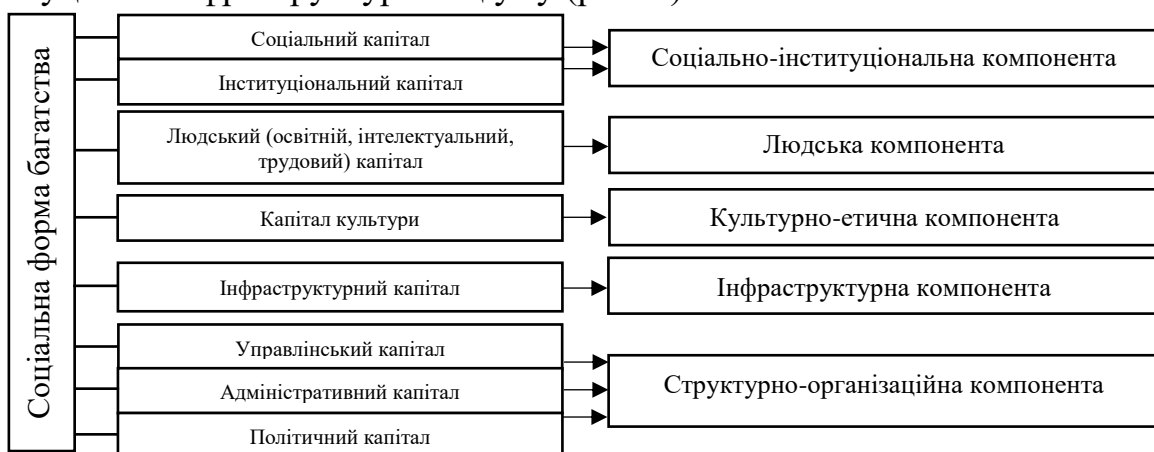

Рис. 3. Соціальна форма багатства (розширений підхід до трактування)

Для нинішнього часу (на етапі становлення постіндустріальних відносин) важливою є тенденція накопичення та концентрації соціального капіталу у віртуальному просторі, що відбувається в результаті агрегації інформації за допомогою соціальних мереж (Facebook, Instagram, LinkedIn) та започаткування

нової інформаційно-комунікаційної інфраструктури «інтернет речей». Такі компанії як «Facebook», «Yelp», «Airbnb» та інші акумулюють оборотний інформаційний та соціальний капітал членів суспільства, який надалі трансформуються ТНК у їх власний інтелектуальний капітал і стає основою для отримання ними глобальної вигоди.

Процес розвитку будь-якої макроекономічної системи обумовлений інституціональною складовою – правилами, які діють у суспільстві, і у відповідності до яких багатство створюється, розподіляється та споживається. Регуляторні інститути мають особливий статус. По-перше, вони є продуктом людської діяльності; суспільним благом, в якому втілена цінність архітектури суспільного життя. Інститути є багатством, яке накопичив соціум у сфері своєї регуляторно-управлінської практики та практики організації суспільного життя. По-друге, будучи багатством, створеним у предметному полі людської діяльності, інститути виступають ресурсом суспільного розвитку. Ресурсні властивості багатства проявляються як функція потенціювання прогресивної динаміки в соціумі. Від ефективного використання інститутів як ресурсу розвитку соціально-економічних систем залежить ефект, за яким відбувається суспільна динаміка – позитивний (розвиток) або негативний (стримування розвитку / регрес). По-третє, інститути не лише входять у склад сукупного багатства та ідентифікуються як один із його елементів, але й наділені визначальною властивістю інтеграції його інших складових. Ефективність нагромадження матеріально-речового багатства в соціумі, збереження, відновлення, примноження природного багатства, формування людини (носія інтелектуального, освітнього, креативного капіталу), зростання бізнес-активності (підприємництва) тощо істотно зумовлено надбанням людства в сфері інституціональної практики.

Інститути поділяють на ті, що ефективні для суспільства в цілому (є економічно та соціально значущими для всіх) і ті, які ефективні лише для окремих груп (членів) соціуму (максимізують вигоду цільової групи). Прикладами деструктивних чинників розвитку суспільства є тіньова економіка і корумпованість влади. Зв'язок між ефективністю дії інститутів та розвитком суспільства відображає залежність між душевим ВВП та рівнем корупції в соціумі (рис. 4).

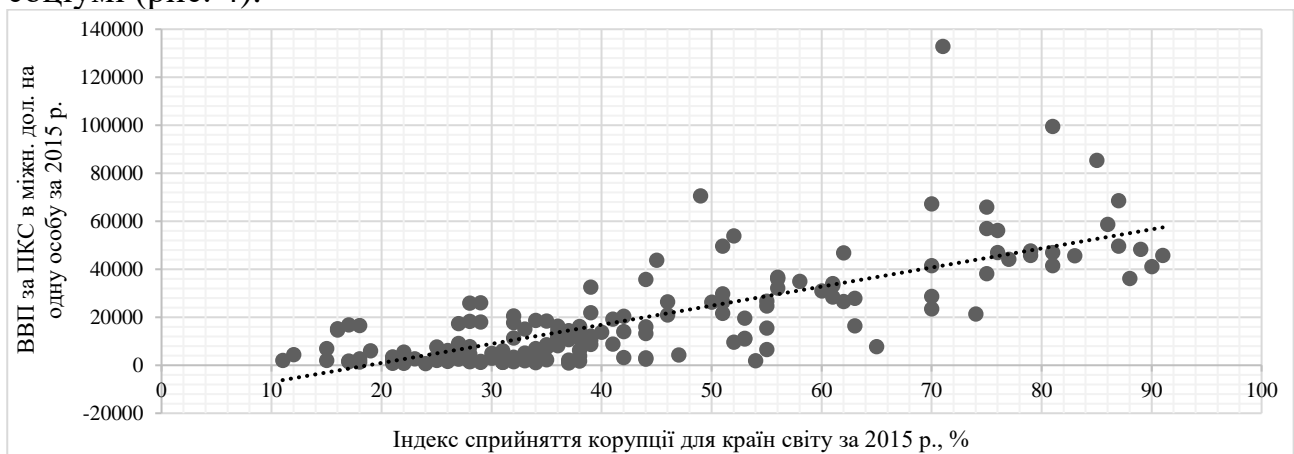

Рис. 4. Кореляційне поле стохастичної залежності обсягу душевого ВВП за ПКС від індексу сприйняття корупції, 2015 р.

Джерело: розраховано та побудовано автором на основі даних International Monetary Fund та Transparency International

Добробут країн безпосередньо залежить від того, як соціум сприймає негативне суспільне явище корупції. Якщо індекс сприйняття корупції (CPI – Corruption Perceptions Index) дорівнює 100 %, то це означає, що в межах певної соціально-економічної системи назване явище повністю відсутнє.

Аналіз залежності між душевим обсягом ВВП за ПКС та індексом сприйняття корупції 161 країни світу дозволив вивести наступну залежність:

$$\hat{y}_x = -14946,85091 + 795,18x . \quad (1)$$

Отже, при збільшенні значення індексу сприйняття корупції на 1 в. п., обсяг ВВП за ПКС на одну особу в середньому зростає на 795,18 міжн. дол. Теоретичний коефіцієнт еластичності K_e такий:

$$K_e = b \frac{\sum x}{\sum y} = 795,18 \left(\frac{43,4285714}{19586,72174} \right) = 1,76 . \quad (2)$$

Якби в Україні стан корумпованості вдалось зменшити і довести рівень негативного ставлення суспільства, обчисленого як CPI хоча б до 40 % (в 2015 р. він дорівнював 27 %; в 2016 р. – 29 %), то душевий ВВП за ПКС теоретично міг би зрости до 18560 міжн. дол. (від 7986,96 у 2015 р.).

У третьому розділі «**Багатство в аспекті метaparадигми суспільного розвитку**» виявлено особливості формування багатства суспільства в умовах становлення постіндустріальних відносин, визначені світові тенденції нагромадження багатства, досліджено потенціал нагромадження та використання багатства України.

Сучасному трансформаційному періоду, за якого поступово формуються постіндустріальні відносини, властиві глибинні зміни у структурі процесів продукування, розподілу та споживання багатства. По-перше, змінюється співвідношення між колективною та індивідуальною працею, що у поєднанні з новими способами створення матеріальних та нематеріальних благ, призводить до зміни всієї системи виробничих відносин – формування нової парадигми суспільного відтворення. По-друге, розвиток адитивних технологій, робототехніки, комп'ютерних технологій (кібер-фізичних систем, нейронних мереж, штучного інтелекту, машинного навчання та зору), децентралізованих пірингових електронних платіжних систем та технології «блокчейн» – поступово змінює те, як продукується та розподіляється багатство. По-третє, зростання ролі просьюмерів та підприємців-новаторів створило підґрунтя для формування гібридної економіки. В межах сучасних макроекономічних систем виділились два основних (базових) рівня: 1) частина, де виробництво та розподіл багатства відбувається згідно моделі ринкової економіки; 2) частини, де продукування та розподіл багатства підпорядковується прогресивній моделі економіки колективних благ та індивідуального виробництва (рис. 5). Це свідчить про те, що нині відбуваються процеси формування гібридної (змішаної) економіки.

Особливість сучасної господарської практики полягає у тому, що в межах ринкової економіки товарного виробництва утворився і поступово розширюється сектор економіки суспільного користування. Внаслідок цього традиційна ринкова економіка надалі набуває ознак гібридності. Прикладом є розробка та використання програм із відкритим кодом (open-source software), які

поширюються одночасно поряд з комерційними продуктами. Економічне життя людей вже нині істотно перенесено у сферу економіки колективних благ.

Рис. 5. Специфіка гібридної (змішаної) економіки періоду постіндустріальних відносин початку-середини 21 ст.

Нині просьюмери створюють та поширюють власну інформацію (контент), розважальні програми, енергоносії та електроенергію, програмне забезпечення та матеріальні блага, створені за допомогою трьохвимірного друку. Об'єднуючись у групи, вони діляться машинами, квартирами чи будівлями, одягом та іншими речами через інтернет та соціальні мережі; навчаються на онлайн-курсах з майже нульовими граничними витратами. Тобто, за використання краундфандінгової платформи створюється екологічно чисті форми бізнесу, засновані на сучасних інноваційних бізнес-процесах. Виникають альтернативні цифрові або криптогроші (Біткоїн, Ефіріум, Ріппле, Лайткоїн, Піркоїн). Отже, вже нині виокремлюється новий сегмент, так звана, «sharing economy»¹ або економка спільного доступу та користування благами. За умов, що зазначені, постійно зростає цінність індивіда. Імовірно, що до 2020 року буде впроваджена система соціального рейтингу (Social Credit Score – Китай), яка здатна визначати цінність людини для суспільства.

Світові тенденції нагромадження багатства відображають складність трансформаційного періоду. В умовах наростання глобальних суперечностей необхідна система показників, за допомогою яких можливою стає оцінка процесів, що відбуваються у світі. Методичні підходи до аналізу нагромадження світового багатства варіативні. Нами застосована така система показників: сукупне багатство домогосподарств, багатство на одну дорослу особу, медіанне багатство, фінансове та нефінансове багатство, реальний та номінальний ВВП, обсяг валових, валових національних та скорегованих чистих заощаджень, рівень інвестицій, а також у якості інтегрованого показника – Індекс людського розвитку.

Дослідження тенденцій створення багатства дозволяє визначити внесок країн та регіонів у створення світового ВВП. Найбільшу частку вносить Північна Америка (27,76 % або 23,5 трлн дол. США), Східна Азія (24,9 % або 21,16 трлн дол. США) та Західна Європа (21,64 % або 18,34 трлн дол. США) (рис. 6).

¹ Sharing economy (економіка спільної участі) – є соціоекономічною системою, заснованою на спільному користуванні людськими та фізичними ресурсами.

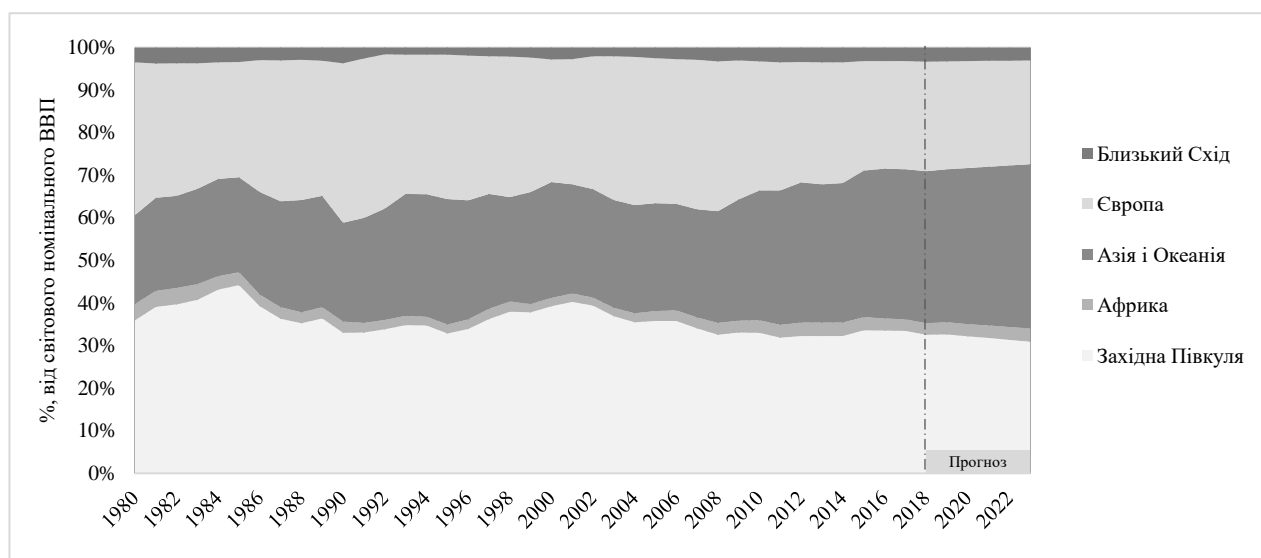

Рис. 6. Прогнозована тенденція зміни світового номінального ВВП за регіонами світу, 1980–2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних International Monetary Fund

Внесок домогосподарств у формування світового багатства за регіонами майже збігається з формуванням багатства, оціненого за показником номінального ВВП. Більша частка сукупного світового багатства формується в країнах Північної Америки, Азіатсько-Тихоокеанського регіону (якщо врахувати Китай та Індію), а також Західної Європи (рис. 7).

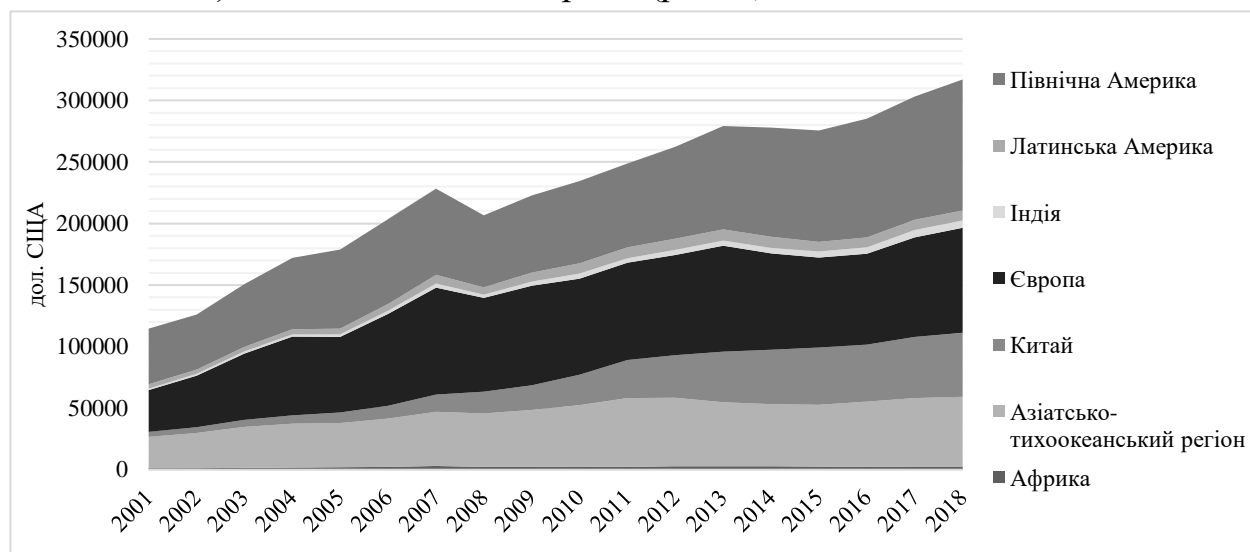

Рис. 7. Динаміка накопиченого домогосподарствами сукупного світового багатства за регіонами, 2001–2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних Credit Suisse Group

Україна не є визначальним продуцентом світового багатства. За обсягом нагромадженого домогосподарствами багатства Україна знаходиться у групі країн до 100 млрд дол. США, поряд із Парагваєм, Мальтою, Естонією, Йорданією, Казахстаном, Кенією, Латвією, хоча ще у 2012 р. була у групі країн, багатство яких становить від 100 до 200 млрд дол. США, а у 2007 р. – від 200 до 300 млрд дол. США. Водночас необхідно відзначити, що тенденція економічного зростання в Україні поступово відновлюється. Це створює основу імовірнісної передумови для очікування на покращення економічного стану країни (рис. 8).

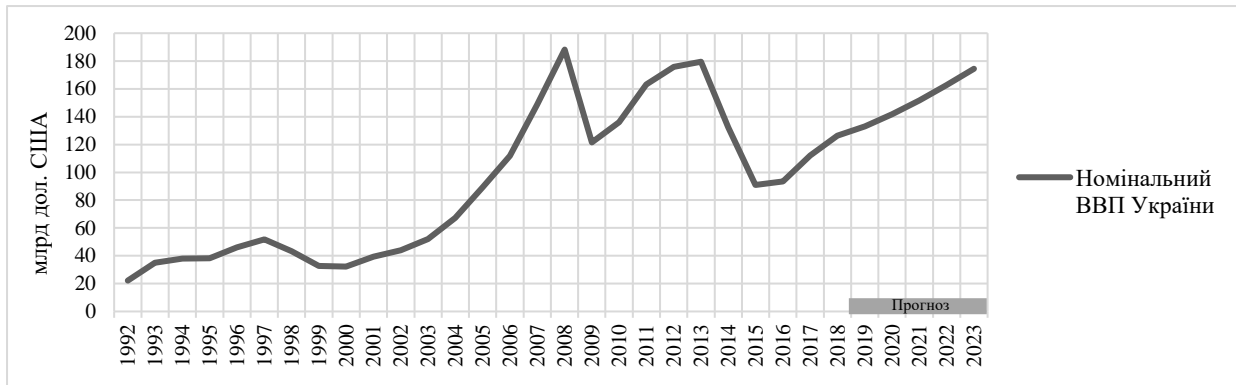

Рис. 8. Прогнозована динаміка номінального ВВП України, 1992–2023 рр.
Джерело: побудовано автором на основі даних International Monetary Fund

Використання показників медіанного багатства на одну дорослу особу та сукупного багатства на одну дорослу особу конкретизує загальний напрям аналізу. Медіанне багатство на одну дорослу особу України у 2018 р. становило 40 дол. США, що на 18,37 % або 9 дол. менше порівняно з минулим роком та у 19 разів менше порівняно з 2011 р. (768 дол. США). Порівняння показників обсягу душевого багатства (1563 дол. США) та його медіанного значення (40 дол. США) дозволяє фіксувати у 2018 р. надзвичайно великий розрив показників – у 39 разів, хоча ще у 2015 р. розрив становив 12,6 разів, а у 2011 р. – 5,58 разів. Крім того, в Україні спостерігається дуже висока нерівномірність розподілу багатства, яка одночасно є маркером низької якості життя суспільства і такої ж (низької) здатності національної макроекономічної системи генерувати нове багатство. За показником медіанного багатства Україна посідає останнє місце в світі у групі країн з параметром до 100 дол. США на одну дорослу особу (рис. 9).

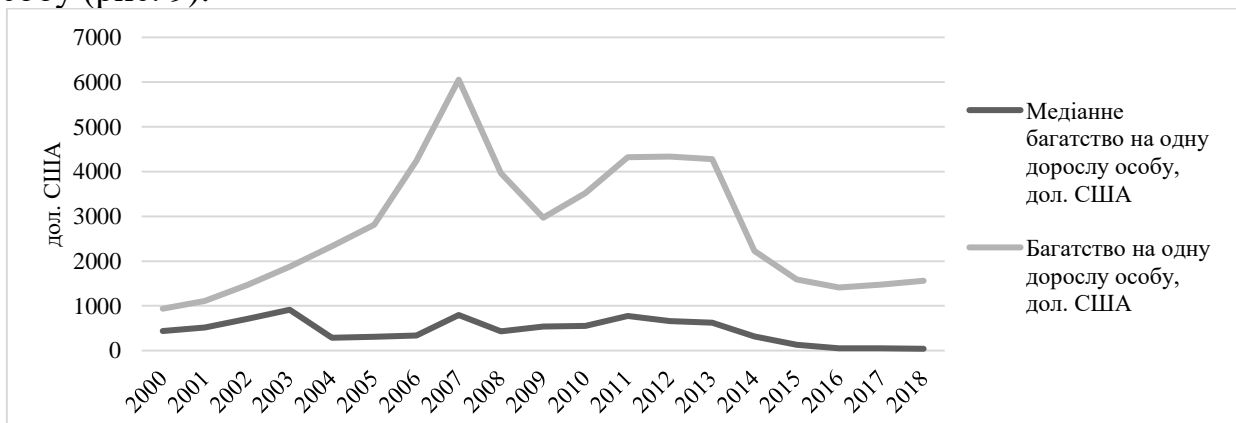

Рис. 9. Динаміка накопиченого домогосподарствами сукупного багатства на одну дорослу особу та медіанного багатства на одну дорослу особу в Україні, 2000–2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних Credit Suisse

Поглибленню дослідження процесів формування національного багатства в Україні сприяє залучення показника скорегованих чистих заощаджень (рис. 10). Важливість показника полягає у тому, що він враховує зношеність основних виробничих фондів, виснаження енергетичних, мінеральних та лісових ресурсів та збитків від викидів двоокису вуглецю, а також витрати на освіту.

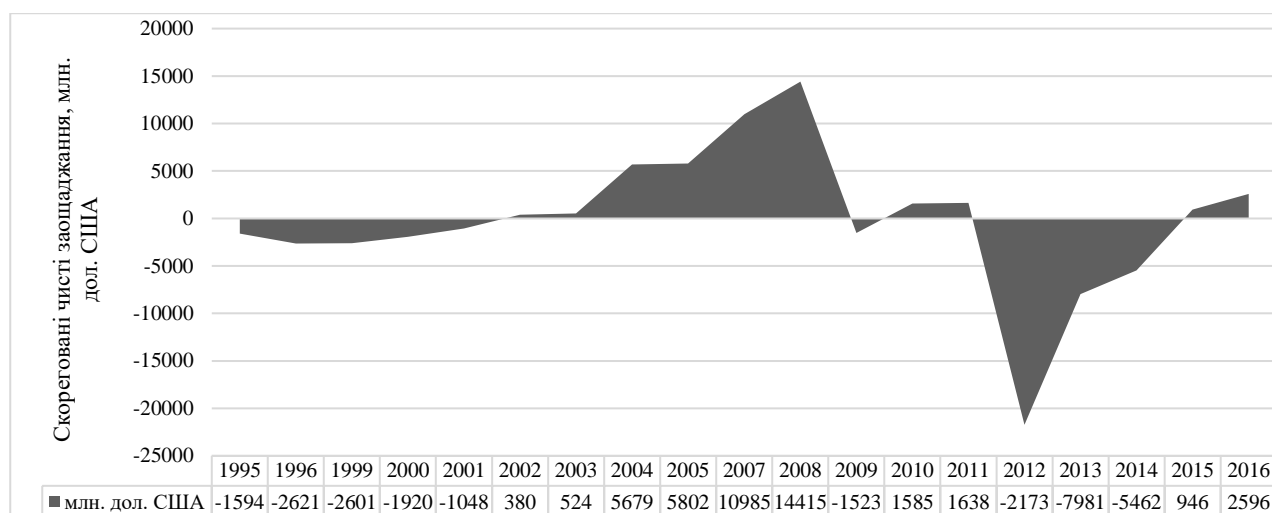

Рис. 10. Динаміка скорегованих чистих заощаджень в Україні, 1995–2016 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних World Bank

Станом на кінець 2016 р. показник скорегованих чистих заощаджень в Україні становив 2,6 млрд дол. США, що майже втричі (174 % або 1,6 млрд дол. США) більше у порівнянні з минулим роком. Найгіршим для суспільства був період 2009–2016 рр. У 2012 р. максимальний нижній екстремум (точка мінімуму) становив за абсолютним значенням 21,7 млрд дол. США. Середньорічний показник зменшення скорегованих чистих заощаджень у період 2009–2016 рр. мав від’ємне значення (3,74 млрд дол. США), що обумовлено його зниженням у 2009 р. та 2012–2014 рр. Отже, Україна генерує нові блага та послуги для задоволення суспільних потреб, однак їх продукування у довгостроковому періоді є неефективним, що істотно зменшує суспільну корисність. Це викликано непродуктивним споживанням багатства, відсутністю суспільно важливих інвестицій, які могли би компенсувати збиток, завданий природному багатству країни. Також це свідчить про те, що економіка країни є переважно ресурсною та орієнтованою за третім технологічним укладом, а інноваційна рента є низькою. Показник скорегованих заощаджень свідчить, що й природна рента майже не інвестується ані у розвиток матеріального виробництва, ані у сферу нематеріального виробництва, основу якої становлять інвестиції в освіту та науку. Отже, якщо на рівні державного регулювання не відбудуться істотні інституціональні зміни, Україна може втратити свій найважливіший ресурс яким є нагромаджений в країні людський та інтелектуальний капітал. Наразі за рівнем людського розвитку (Human Development Index, 2017 р.) Україна посідає 88 місце серед 189 країн.

Багатство країн є портфелем активів та резервів ресурсів економічного зростання. Накопичення багатства країн залежить від здатності ефективно розпоряджатись цим портфелем. У цьому великого значення набувають інститути. Їх здатність формувати сталий координаційний ефект, впливати на бізнес-процеси з метою оперативного та стратегічного регулювання у поєднанні з виваженою інвестиційною стратегією дозволяє перенаправляти обмежені ресурси на створення нових чи підтримку діючих точок економічного зростання; забезпечувати соціально-економічний розвиток, добробут суспільства, нагромадження багатства.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено системний науковий аналіз формування потенціалу економічного розвитку суспільства на основі створеного багатства. Досліджено формування, накопичення та розподіл багатства в умовах становлення постіндустріальних відносин та визначено особливості цих процесів в контексті специфіки соціально-економічного розвитку України. Запропоновані методологічні засади забезпечення соціально-економічного розвитку країни, які на рівні концепції дозволяють визначити передумови національного прогресу на основі накопиченого багатства.

1. Розроблено концепцію дослідження багатства суспільства, яка відображає потенціал розвитку сучасних макроекономічних систем. Відображені теоретичні і методологічні засади дослідження, що уможливило оцінку соціально-економічного розвитку суспільства через оцінку нагромадженого та використаного багатства. У координатах багатство / розвиток досліджено процес створення та нагромадження багатства за його формами.

2. Використовуючи закони діалектики термінологічно, категоріально, змістовно та емпірично обґрунтовано розуміння багатства як основи системної динаміки суспільства, що проявляється у взаємозалежності «багатство – потенціал – розвиток». Визначено рушійні сили та джерела нагромадження багатства, а також можливості суспільного розвитку на його основі.

3. В межах аналізу еволюції наукової економічної думки щодо предмету багатства суспільства доведено можливість існування багатства у формах потоку та запасу. Обґрунтовано, що розуміння багатства як запасу сутнісно пов'язано з потенціалом розвитку суспільства, а розуміння багатства як потоку – з процесом розвитку.

4. Для систематизації підходів до трактування сутності економічного потенціалу поєднано ієрархічну класифікацію, здійснену за критерієм «еволюція наукової думки», з типологією якісних ознак та відмінностей видів економічного потенціалу. Конкретизовано багатство у категоріях видових потенціалів суспільного розвитку.

5. З'ясовано сутність матеріально-речової (корисної) форми суспільного багатства на основі систематизації наукових суджень про нього як про благо, товар, споживчу вартість, корисність в контексті розуміння виробництва, накопичення, споживання. Враховано особливості продукування багатства в умовах започаткування постіндустріальних відносин. Виявлено суперечності відповідного етапу розвитку людства. Аргументовано, що створення псевдобагатства є причиною суспільного конфлікту, зумовленого невідповідністю між дійсною цінністю створеного блага і його споживчими властивостями, з одного боку, та суб'єктивно-уявною оцінкою корисності й ринковою вартістю товару – з іншого.

6. В межах дослідження сутності посткапіталістичної епохи і процесів, що відбуваються у віртуальній системі економічних відносин, визначено теоретичні засади трактування вартісної форми багатства. З'ясовано особливості його формування за допомогою криптовалют.

7. Сформовано розширений підхід до розуміння соціальної форми багатства на основі виокремлення та ідентифікації його інституціональної, людської, культурно-етичної, інфраструктурної та структурно-організаційної складових. Здійснено комплементарний аналіз утворення людського та соціального капіталу. Досліджено їх міжкомпонентну залежність, яка зумовлює створення багатства у соціальній формі. Констатовано зв'язок між соціальним та оборотним інформаційним капіталом (Big Data). Встановлено, що такий зв'язок забезпечує поширення соціальних мереж, де відбувається агрегація інформації. Завдяки цьому соціальний капітал інтенсивно накопичується у віртуальному просторі, стає все менш олюдненим і все більш технологічним, що дозволяє, зокрема, трансформувати його у інтелектуальний капітал глобальних корпорацій.

8. Для з'ясування ролі інститутів у забезпеченні ефективного функціонування та розвитку суспільства здійснено їх класифікацію. Виділено п'ять ситуацій, комбінаторно змодельованих за двома групами інститутів (формальні та неформальні). Виявлено ефект від кожної з них (поріг формування багатства). Ідентифіковано інститути як суспільне благо та відповідну форму багатства.

9. Для аргументації положення про те, що сучасний етап розвитку суспільства є гібридним (змішаним) типом економічних відносин, проаналізовано процес створення багатства, що відбувається за умов застосування просьюмер кібер-фізичної системи при використанні новітніх засобів виробництва (машин просьюмерів) та активної участі суб'єктів попередньої (індустріальної) та майбутньої (постіндустріальної) господарської практики – підприємців-новаторів і просьюмерів.

10. Для аналізу нагромадженого суспільством багатства визначено методичний підхід, який передбачає варіативність цільового відбору показників за їх сукупністю. Підхід застосовано до оцінки розвитку сучасних соціально-економічних систем на основі нагромадженого ними багатства. У відповідному контексті проаналізовано нагромадження та споживання багатства в Україні.

11. Для визначення потенціалу нагромадження та використання багатства розроблено теоретико-методологічний підхід до трактування багатства як портфеля активів. Підхід застосовано до визначення напряду реалізації потенціалу нагромадження та використання багатства України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України, що зареєстровані у міжнародних наукометричних базах даних:

1. Сілантьєв О. І. Еволюція теоретичних підходів до розуміння категорії «багатство» / О. І. Сілантьєв // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки» (*Index Copernicus*). – 2015. – № 3 (72). – С. 179–186 (0,6 друк. арк.).

2. Сілантьєв О. І. Матеріальне багатство у категоріях цінності та корисності блага для суб'єктів сучасних економічних відносин / О. І. Сілантьєв // Академічний огляд. Серія «Економіка та підприємництво» (*Polish Scholarly*

Bibliography, Ulrich`s Periodicals Directory, Index Copernicus, Google Scholar). – 2016. – № 2 (45). – С. 22–29 (0,6 друк. арк.).

3. Сілантьєв О. І. Сучасні теоретико-методологічні підходи до трактування потенціалу розвитку макроекономічних систем / О. І. Сілантьєв // Академічний огляд. Серія «Економіка та підприємництво» (*Polish Scholarly Bibliography, Ulrich`s Periodicals Directory, Index Copernicus, Google Scholar*). – 2017. – № 1 (46). – С. 14–25 (0,9 друк. арк.).

4. Сілантьєв О. І. Світові тенденції нагромадження багатства як відображення реалізованого потенціалу розвитку сучасних макроекономічних систем / О. І. Сілантьєв // Нобелівський вісник (*Ulrich`s Periodicals Directory, Google Scholar*). – 2017. – № 1 (10). – С. 72–82 (0,8 друк. арк.).

5. Сілантьєв О. І. Інститути як складова суспільного багатства та чинник синтезу його складових / О. І. Сілантьєв // Бізнес-Інформ (*Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Російський індекс наукового цитування, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, CiteFactor, Academic Journals Database, Research Bible, Соціонет, Open Academic Journals Index, GetInfo, OpenAIRE, SUNCAT Union Catalogue, COPAC Union Catalogue, J - Gate, Open Access Library, Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Академія Google, InfoBase Index, WorldCat*). – 2017. – № 9. – С. 128–135 (0,8 друк. арк.).

6. Сілантьєв О. І. Теоретико-методологічні основи дослідження багатства: понятійно-категоріальний аналіз «багатство – потенціал – розвиток» / О. І. Сілантьєв // Бізнес-Інформ (*Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Російський індекс наукового цитування, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, CiteFactor, Academic Journals Database, Research Bible, Соціонет, Open Academic Journals Index, GetInfo, OpenAIRE, SUNCAT Union Catalogue, COPAC Union Catalogue, J-Gate, Open Access Library, Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Академія Google, InfoBase Index, WorldCat*). – 2017. – № 8. – С. 42–48 (0,9 друк. арк.)

7. Сілантьєв О. І. Сучасні тенденції нагромадження та використання багатства в Україні / О. І. Сілантьєв // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки» (*Index Copernicus*). – 2017. – № 4 (82). – 27–31 (0,8 друк. арк.).

8. Сілантьєв О. І. Соціальна форма багатства як домінанта в потенціалі розвитку сучасних макроекономічних систем / О. І. Сілантьєв // Бізнес-Інформ (*Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Російський індекс наукового цитування, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, CiteFactor, Academic Journals Database, Research Bible, Соціонет, Open Academic Journals Index, GetInfo, OpenAIRE, SUNCAT Union Catalogue, COPAC Union Catalogue, J-Gate, Open Access Library, Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Академія Google*). – 2018. – № 2. – С. 8–19 (0,8 друк. арк.).

9. Сілантьєв О. І. Ресурсна структура потенціалу економічного розвитку та зростання багатства сучасних макроекономічних систем / О. І. Сілантьєв // Бізнес-Інформ (*Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Російський індекс наукового цитування, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, CiteFactor, Academic Journals Database, Research Bible,*

Соціонет, Open Academic Journals Index, GetInfo, OpenAIRE, SUNCAT Union Catalogue, COPAC Union Catalogue, J-Gate, Open Access Library, Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Академія Google). – 2018. – № 3. – С. 41–46 (0,5 друк. арк.).

10. Сілантьєв О. І. Вартісна форма багатства як відображення впливу її факторних складових на потенціал економічного розвитку / О. І. Сілантьєв // *Бізнес-Інформ (Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Російський індекс наукового цитування, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, CiteFactor, Academic Journals Database, Research Bible, Соціонет, Open Academic Journals Index, GetInfo, OpenAIRE, SUNCAT Union Catalogue, COPAC Union Catalogue, J-Gate, Open Access Library, Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Академія Google)*. – 2018. – № 4. – С. 14–20 (0,7 друк. арк.).

Публікації в інших виданнях:

11. Сілантьєв О. І. Тенденції нагромадження багатств: бідність та економічна нерівність у сучасному світі // О. І. Сілантьєв // *Актуальні проблеми теорії та практики міжнародної економіки в умовах глобальної трансформації: матеріали наукової конференції студентів та молодих вчених спеціальності «Міжнародна економіка – Полтава: ПУЕТ, 2015. – С. 146–150 (0,2 друк. арк.)*.

12. Сілантьєв О. І. Культурно-духовне багатство як особливий чинник впливу на формування вартості багатства сучасних макроекономічних систем / О. І. Сілантьєв // *Сучасні наукові інновації: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції. – Київ: МЦНД, 2018. – Ч. 1. – С. 28–29 (0,1 друк. арк.)*.

13. Сілантьєв О. І. Особливості зв'язку між ціною та вартістю багатства / О. І. Сілантьєв // *Актуальні питання економіки, управління та права: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції: у 2 ч. – Полтава: ЦФЕНД, 2018. – Ч. 1. – С. 8–9 (0,1 друк. арк.)*.

14. Сілантьєв О. І. Особливості продукування багатства макроекономічними системами в умовах становлення четвертої промислової революції / О. І. Сілантьєв // *Альманах науки. Київ. – 2018. – № 3 (12). – С. 19–22) (0,5 друк. арк.)*.

15. Сілантьєв О. І. Криптовалюти як вид віртуального багатства сучасних макроекономічних систем / О. І. Сілантьєв // *Глобальні проблеми економіки та фінансів: збірник тез наукових робіт X Міжнародної науково-практичної конференції / ГО «Фінансово-економічна наукова рада», 2018. – С. 27–30 (0,2 друк. арк.)*.

АНОТАЦІЯ

Сілантьєв О. І. Багатство суспільства як потенціал розвитку сучасних макроекономічних систем. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки. – Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». – Полтава, 2019.

Дисертація присвячена дослідженню багатства, яке утворює потенціал розвитку сучасних макроекономічних систем. Розроблена та запропонована концепція дослідження багатства суспільства, як потенціалу розвитку сучасних макроекономічних систем.

Досліджено формування потенціалу сучасних макроекономічних систем у координатах багатство / розвиток та нагромадження багатства за формами (матеріально-речова, вартісна, соціальна). Визначено та апробовано наукові засади оцінки розвитку сучасних соціально-економічних систем на основі нагромадженого ними багатства. У відповідному контексті проаналізовано нагромадження та споживання багатства в світі та Україні.

Ключові слова: багатство, потенціал розвитку, економічний розвиток, макроекономічна система, матеріально-речова форма багатства, вартісна форма багатства, соціальна форма багатства, інститути.

АННОТАЦИЯ

Силантьев О. И. Богатство общества как потенциал развития современных макроэкономических систем. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.01 – экономическая теория и история экономической мысли. – Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли», Полтава, 2019.

Диссертация посвящена исследованию богатства, формирование которого образует потенциал развития современных макроэкономических систем. Разработана концепция исследования богатства общества, отражающая потенциал развития современных макроэкономических систем.

Исследовано формирование потенциала современных макроэкономических систем в координатах богатство / развитие, а также их накопление соответственно формам (материально-вещественной, стоимостной, социальной). Определен и апробирован подход к оценке развития современных социально-экономических систем на основе накопленного ими богатства. В соответствующем контексте проанализированы процессы накопления и потребления богатства в мире и Украине.

Ключевые слова: богатство, потенциал развития, экономическое развитие, макроэкономическая система, материально-вещественная форма богатства, стоимостная форма богатства, социальная форма богатства, институты.

ABSTRACT

Silantiev O. I. The wealth of society as the potential of modern macroeconomic system development. – Manuscript.

The thesis for the degree of Candidate of Economic Sciences on specialty: 08.00.01 – Economic Theory and History of Economic Thought. – Higher Educational Establishment of Ukoopspilka «Poltava University of Economic and Trade». – Poltava, 2019.

The thesis is dedicated to study wealth of society, which creates the potential of modern macroeconomic systems development. The developed and proposed concept of researching society wealth, reflects the potential development of modern macroeconomic systems. Using laws of dialectic by terminology, categorical, meaningfully and empirically methods were grounded in understanding of wealth as the basic system of dynamic society, that manifested interdependence of «wealth – potential – development». The theory and methodology of research which allows to give the assessment of social and economic development of society based on accumulated and used wealth. On this base, the potential process formation in modern macroeconomic systems in the coordination of wealth, development and wealth accumulation by forms was investigated.

The wealth in categories varieties forms of potential in social development was concretized. Was founded out the essence of material-goods forms of wealth society and its production peculiar properties in conditions of establishing post capitalist economic relations; the contradictions of corresponding stage of human development were revealed. The theoretical and methodological foundations of the research have been determined, which made it possible to assess the social and economic development of society through the assessment of accumulated and used wealth. The advanced approach to understanding the social form of wealth was formed. It includes complementary analysis of human and social capital formation. The connection between social capital and current information capital was stated. To find out the social institutions role at ensuring the effective functioning and society development intuitions was classified. Social institutions of society were identified as public good and an appropriate form of wealth.

The argument that the present stage of society development is a hybrid (mixed) type of economic relations was argued. For the analysis of the wealth accumulated by society, a methodical approach has been defined which involved variability of the target selection indicators in their totality. The approach is applied for the assessment of the development of modern socio-economic systems based on their accumulated wealth. In this context, the accumulation and consumption of wealth in Ukraine were analyzed. To determine the potential of accumulation and using wealth; theoretical and methodological approach to treating wealth as a portfolio of assets has been developed. The approach was applied for definition of direction as realization of potential accumulation and utilization of Ukrainian wealth.

Keyword: wealth, development potential, economic development, macroeconomic system, material form of wealth, value form of wealth, social form of wealth, institutions.